

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

YOSHLAR BANDLIGINI TA’MINLASHDAGI MUAMMOLARNING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI

Toshpo’latova Ruxsora Alimardon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Milliy g’oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi
yo’nalishi 1-bosqich talabasi

E-mail: ruxsoratowpolatova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19626081>

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada global muammolardan biriga aylanib ulgurgan yoshlar ishsizligi muammolarining sabablari, yechimlari, murakkab qirralari ijtimoiy-falsafiy jihatlarida tahlil qilingan. Muayyan xuloslar asosida muammolarni bartaraf etish bo‘yicha takliflar bildirilgan.*

***Kalit so‘zlar:** yoshlar, mehnat bozori, bandlik darajasi, zamonaviy kasblar, frilanserlik faoliyati, ta’lim, ijtimoiy islohotlar, texnokratik jamiyat, modernizatsiyalashuv.*

***Abstract:** This article analyzes the causes, solutions, and complex aspects of youth unemployment, which has become one of the global problems, from a socio-philosophical perspective. Based on certain conclusions, proposals are made to eliminate the problem.*

***Keywords:** youth, labor market, employment rate, modern professions, freelance work, education, social reforms, technocratic society, modernization.*

***Аннотация:** В данной статье с социально-философской точки зрения анализируются причины, решения и комплексные аспекты безработицы среди молодежи, ставшей одной из глобальных проблем. На основе определенных выводов предлагаются меры по устранению этой проблемы.*

***Ключевые слова:** молодежь, рынок труда, уровень занятости, современные профессии, фриланс, образование, социальные реформы, технократическое общество, модернизация.*

Tarixiy rivojlanishning har bir davrida ham yoshlar ishsizligi jamiyat hayotidagi muammolardan biri bo‘lib kelgan. Bugungi davrda esa, bu boradagi muammolar tubdan yangi bosqichga chiqib, jamiyatlar oldiga murakkab masalalarni qo‘ymoqda. Prezident Sh.Mirziyoyev ham ayni murakkab vaziyatda yoshlar bandligi masalalarini hal etish zaruratini ta’kidlab, “Ta’lim va tarbiya, ilm-fan, sog‘liqni saqlash, madaniyat va san’at, sportni rivojlantirish masalalari, yoshlarimizning chuqur bilimga ega bo‘lishi, chet tillarini va zamonaviy axborot-kommunikatsiya

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

texnologiyalarini puxta egallashini ta’minlash doimiy ustuvor vazifamiz bo’lib qoladi.” [1] degan edilar.

Jahonda bu boradagi real imkoniyatlar ham ijobiy, ham salbiy tendensiyalarni ko’rsatmoqda. Ular yoshlar uchun imkoniyatlar bilan ishsizlik muammolaridan chiqishga imkon beruvchi yechimlarni ham nazarda tutadi. Yoshlar uchun bugun ta’lim olish uchun eng qulay tarzda sharoitlar mavjudligi, frilanser tarzda buyurtmaga asosan ishlash imkoniyatlari paydo bo’lgani, yangi kasblar va mutaxassislar paydo bo’lgani va ular ko’proq yoshlarni jalb qilayotgani, davlat va xalqaro tashkilotlar darajasida bu borada qilinayotgan ko’plab dasturlar ish topish uchun yoshlarga yordam bermoqda. O’zbekistonda bunday masalalar Yoshlar ishlari agentligi, tegishli davlat idoralari doirasida muntazam yo’lga qo’yilmoqda. 2023-yilda “Yoshlarning bandligiga ko’maklashish hamda ularni doimiy ish bilan ta’minlashga oid qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida” Prezident farmoni e’lon qilinishi ham ayni intilishlarning amaliy ifodasi bo’ldi. [2]

Biroq, bandlikni ta’minlashda muammolar ham shuning barobarida yuzga chiqmoqdaki, global muammo darajasiga yetmoqda. Global statistikalar ham muammoning tobora salbiy dinamikaga mos holda o’zgarib borayotganligini qayd etmoqda. Yoshlar ishsizligi umumiy ishchi kuchidagi ishsizlikdan farq qiladi, chunki yoshlar ishsizlik darajasi butun dunyo bo’ylab kattalarnikidan doimiy ravishda yuqori bo’lib, Yevropa Komissiyasining xabar berishicha, 2014-2024 yillarda Yevropa Ittifoqi yoshlar ishsizlik darajasi umumiy ishsizlik darajasidan taxminan ikki baravar yuqori bo’lib qolgan. [3] Qolgan mintaqalarda ham vaziyat chigallashib bormoqda.

Bunday yoshlardagi ishsizlik tendensiyasini bir qator motivlar bilan izoxlash mumkin. Avvalambor, texnokratik rivojlanish yo’liga kirgan zamonaviy jamiyatlarda texnologiyalar va ilm-fan olib kelgan afzalliklar inson mehnatini siqib chiqaryotganligi yoshlar imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklab qo’yimoqda. Avvalgi davrda ham bunday modernizatsiyalashuv mavjud bo’lgan bo’lsa-da, u bugungidek yuqori tezlikda barcha sohalarga kirib bormagan edi. Qolaversa, avvallari sanoat va ishlab chiqarishning og’ir mehnat talab qiladigan turlarida foydalanilgan avvalgi shunday ilm-fan yutuqlari hozirda intellektual mehnat uchun ham tadqiq etilib bormoqda.

Ayni paytda, imkoniyatlarning keragidan ortiq mavjudligi yoshlarga salbiy ta’sir ko’rsatib, ularning mavjud imkoniyatlarni suis’mol qilishlari sababli amalda yo’qqa ham chiqmoqda. A.Ibodullayevga ko’ra, “Virtual dunyoga bevosita bog’lanib qolgan o’smir yoshlar internetdan olinayotgan axborotlarga qaram bo’lib qolishlari va mustaqil fikrlash qobiliyati susayishi mumkinligini ham nazarda tutish lozim.” [4] Yoshlar ilm-fan va zamonaviy kasblardan ko’ra, keraksiz axborotlarni o’rganadilar va sun’iy idrok va boshqa fan yutuqlari taqdim etadigan yutuqlarga bog’lanib qolish bilan tobora dangasa bo’lib bormoqdalar. Natijada ular mehnat

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

bozorida malakasiz yoki past malakaga ega holda yuzlashib, ishsizlik muammolariga ko‘proq yuzlashmoqdalar.

Sabablardan yana biri, axoli tarkibidagi demografik qarama-qarshi o‘shish ko‘rsatkichlariga aloqador hisoblanadi. Bir qator davlatlarda katta yoshli aholi qatlami umumiy aholi sonining aksariyatini tashkil etgani holda, tug‘ilish ko‘rsatkichlari pasayib bormoqda. Maslan Rossiya Federatsiyasi misolida “Demografik pasayish, aholining qarishi va mehnat yoshidagi fuqarolar sonining qisqarishi ortidan bu holat tobora chuqurlashmoqda.” [5] Ayrimlarida esa, yosh axoli axoli sonida salmoqli hissaga ega. Bunday holatda ayrim jamiyatlarda yoshlar kuchli raqobat sharoitiga moslashish va yillar davomida tajriba orttirgan malakali mutaxassislariga yetishlariga majbur bo‘lmoqdalar.

Ayrim hollarda davlatlardagi iqtisodiy muammolar, inson resurslarini yo‘naltirishdagi kamchiliklar oqibatida yoshlarning mehnat bozoridagi istiqbollari zarar yetadi. Bunda ular bilvosita imkoniyatlardan mahrum bo‘lishlari jamiyat umumiy barqarorligiga ham ta’sir qilmay qolmaydi. Global dunyoda ishchi kuchi eksporti faol amalga oshirilib borib, davlatlar o‘rtasida mehnat resurslari almashinuvi ham yo‘lga qo‘yilayotgani bunday vaziyatda vaziyatni yanada og‘irlashtiradi. Bunday hollarda ilg‘or davlatlar sara yosh kadrlarni tegishli mutaxassisliklari bo‘yicha tanlab olishga va ulardan foydalanishga erishib, yanada boy va ilg‘or davlatga aylanmoqdalar. Bunday hollarda ishchi kuchlariga egalik raqobati keskin notenglik asosida o‘tadi.

Shuningdek, global dunyo muhitiga o‘tish bir qator yoshlarga xos murakkab illatlarni ham yuzaga chiqarmoqda. M.Ahmedovaga ko‘ra, “Ayniqsa, yoshlar orasida boyishga o‘ta intilish, egoizm, individualizm kabi illatlar tarqaldi.” [6] Kasbiy ma’naviyat esa, ish o‘rinlari uchun kurashda yuqori talablardan biriga aylanib ulgurdi. Shu tarzda muammolardan kelib chiqib, quyidagicha tarzda yoshlar bandligi muammolariga yechimlar topish maqsadga muvofiq:

- yoshlarga soxalariga mos ish imkoniyatlarini qidirishlari uchun onlayn mexnat uchun imkon beruvchi kasb mutaxassisliklariga yo‘naltirish;
- ish izlashda demografik muammolarning yuzaga kelmasligi uchun yoshlar qamrovini oshiruvchi tizimli yondashuvlar asosida rejalar amalga oshirish;
- qobiliyatli yosh kadrlarni ilg‘or davlatlardagi mehnat faoliyatlaridagi yutuqlarni o‘rganishlari uchun faol jalb etish;
- yoshlarning ta’lim va tarbiyasida professional etika talablariga mos holda tayyorlovchi ta’lim dasturlarini pedagogik amaliyotga joriy etib borish.

Xulosa

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

Yoshlar uchun bugungi davrda o‘z sohalariga oid ish izlash imkoniyatlari ham, xavflar ham mavjudligini inobatga olib, professional tayyorgarlikni oshirishlari va zamonaviy mehnat talablariga muvofiq insoniy resurslarini oshirib borishlari talab etiladi. Zamonaviy mehnat bozori kuchli raqobat sharoitiga asoslangani holda yoshlar uchun murakkab sinovga aylanishi mumkin bo‘lmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Мирзиёев, Шавкат Миромонович Миллий тараққиёт йўлимизни катъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: «Ўзбекистон» НМИУ, 2017. б.16
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Yoshlarning bandligiga ko‘maklashish hamda ularni doimiy ish bilan ta’minlashga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida 26.04.2023 yildagi PF-61-son Farmoni. // <https://lex.uz/docs/-6442039> [Murojaat qilingan sana: 16.04.2026.]
3. *employment-social-affairs.ec.europa.eu.* // "[Youth employment support - European Commission](#)" [Murojaat qilingan sana: 16.04.2026.]
4. I. Abdullayev. Yoshlar media madaniyati: O‘zbekiston amaliyoti. *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences.* 3(7), July, 2023. 340-bet.
5. <https://zamin.uz/uz/dunyo/163946-demografik-inqiroz-rossiyada-mehnat-resurslari-tobora-kamaymoqda.html> [Murojaat qilingan sana: 16.04.2026.]
6. M.A. Ahmedova, V.S.Xan, D.A. Alimova va boshq. *Falsafa: Darslik.* O‘zR Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. —T.: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2006. 393-bet.